

บทบาทผู้นำท้องถิ่นด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม ของอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม
The Roles of a Local Leader in Managing Natural
Resources and Environment of Don Tum District,
Nakorn Pathom Province

อภิชา พรเจริญกิจกุล*
Apicha Porncharoenkitkul

---

* อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเฉลิม
กาญจนา

บทคัดย่อ

ผู้นำท้องถิ่น ประกอบด้วย นายกองค้การบริหารส่วนท้องถิ่น ปลัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน พระสงฆ์ฆาธิการ (เจ้าอาวาสวัด) ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าสถานีอนามัย/โรงพยาบาล หัวหน้าสถานีตำรวจ หัวหน้าหน่วยงานสำคัญ มีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า มีบทบาทระดับมาก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการอนุรักษ์ รองลงมาคือ ด้านการป้องกัน และด้านการใช้ประโยชน์ โดยมีบทบาทระดับปานกลาง 2 ด้านคือ ด้านการฟื้นฟู และด้านการพัฒนา ตามลำดับ และมีความต้องการเพื่อพัฒนาบทบาทการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคือ ด้านนโยบาย แผนงาน และโครงการ มากที่สุด รองลงมาคือ ต้องการรับรู้ข่าวสาร ข้อมูล ระดับมาก และต้องการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ระดับมาก ตามลำดับ ผลทดสอบสมมติฐาน พบว่า ตำแหน่งหน้าที่ผู้นำท้องถิ่น อายุ ระยะเวลาที่อยู่ในตำแหน่ง และประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม ของผู้นำท้องถิ่นต่างกัน มีผลให้บทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ส่วน เพศ ระดับการศึกษาที่ต่างกัน ไม่มีผลให้บทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน และพบว่า ตำแหน่งหน้าที่ผู้นำท้องถิ่น อายุ ระยะเวลาที่อยู่ในตำแหน่ง และประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม ของผู้นำท้องถิ่นต่างกัน มีผลให้ความต้องการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ส่วน เพศ ระดับการศึกษาที่ต่างกัน ไม่มีผลให้ความต้องการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน

คำสำคัญ : บทบาท, ผู้นำท้องถิ่น, ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, การจัดการ

Abstract

The roles of a local leader in managing natural resources and environment of Don Tum District, Nakorn Pathom Province generally were found at the moderate level in overall. Considering in each aspect, conservation was the role that local leaders engaged at highest level, The second highest level of their roles was in prevention part, And the third highest level of their roles was using natural resources/environment. At the same time, the local leaders normally played moderate level of roles in two parts; namely rehabilitation and development. In this matter, local leaders required many ways to develop their roles in managing natural resources and environment, particularly in managing environmental policies, planning and projects as the highest level following by receiving more information and increasing knowledge as the second high level. The result of hypothesis testing was that the local leaders with different position, age, period in the position and environmental experience tended to have different levels of roles significantly (at 0.05). In contrast, different genders and different level of educations did not lead to different levels of local leaders' roles. And also was found that the local leaders with different age, period in the position and environmental experience tended to have different levels of needs significantly(at 0.05). In contrast, different genders and different level of educations did not lead to different levels of local leaders' needs.

Keywords : Role, Local Leader, Natural Resources and Environment and Management.

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา จึงมีการวางแผนพัฒนาให้ประเทศมีความเจริญก้าวหน้าโดยลำดับ เริ่มตั้งแต่มีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) จนถึงปัจจุบันอยู่ระหว่างการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ประเมินว่าประเทศไทยจะต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งภายนอกและภายในประเทศ ที่ปรับเปลี่ยนเร็วและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกส่งผลให้สภาพภูมิอากาศแปรปรวนในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา อุณหภูมิโลกสูงขึ้นโดยเฉลี่ย 0.2 องศาเซลเซียสต่อทศวรรษ ส่งผลให้สภาพภูมิอากาศแปรปรวนก่อให้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติบ่อยครั้งและทวีความรุนแรง อาทิ แผ่นดินไหว ดินถล่ม ภูเขาไฟระเบิด อุทกภัย วาตภัย ภัยแล้ง ไฟป่า ระบบนิเวศในหลายพื้นที่ของโลกอ่อนแอ สูญเสียพันธุ์พืชและสัตว์ พื้นผิวโลกเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ซึ่งสร้างความเสียหายต่อโครงสร้างพื้นฐาน เขตท่องเที่ยว เขตอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนสูงบริเวณพื้นที่ชายฝั่ง โรคระบาดเพิ่มขึ้นก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพของประชากร รวมทั้งการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช จากสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง สร้างความเสียหายแก่ผลผลิตทางการเกษตรและธัญญาหารของโลก รวมทั้งกระทบต่อภาคสังคม อาทิ ความยากจน การอพยพย้ายถิ่น และการแย่งชิงทรัพยากร (ราชกิจจานุเบกษา, 2554: 4)

เนื่องจากฐานทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมของประเทศไทยแนวโน้มเสื่อมโทรมรุนแรง จากการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านกายภาพ การใช้ประโยชน์ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลให้สถานการณ์และแนวโน้มความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทวีความรุนแรง โดยเฉพาะน้ำท่วม ภัยแล้ง การใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง ไม่คุ้มค่า และปริมาณของเสียที่เพิ่มขึ้น นำไปสู่ความเสี่ยงต่อการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ขณะที่ภัยพิบัติเกิดขึ้นบ่อยครั้งกระทบต่อฐานการผลิตภาคเกษตร ความมั่นคงด้านอาหาร พลังงาน สุขภาวะและคุณภาพชีวิตของประชาชน จึงมีการกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้มีความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพการ

บริหารจัดการ เพื่อเอื้อต่อการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ฟื้นฟู โดยการปรับกลไก และกระบวนการจัดการเชิงบูรณาการที่เน้นการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ปรับเปลี่ยน พฤติกรรมของคนไทยให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของชาติ เพิ่ม ประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และมี การจัดทำฐานข้อมูลระดับพื้นที่ เพื่อการติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ(ราช กิจจานุเบกษา, 2554: 7)

รัฐบาลในฐานะหน่วยงานหลักของประเทศชาติ จึงกำหนดนโยบายด้านการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน และประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นไป ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 66 “บุคคลซึ่ง รวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือ ฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและ ยั่งยืน”

เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมจะเกิดขึ้นตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) และเพื่อสนอง เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 รวมทั้งการดำเนิน ตามนโยบายของรัฐบาล กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้มีการกำหนด นโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และแก้ไขปัญหา สิ่งแวดล้อม คือ การกำหนดแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงระบบการบริหารการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การบังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งการสร้าง จิตสำนึกของประชาชนร่วมรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ ในส่วนความรับผิดชอบเรื่องสิ่งแวดล้อมของเมือง กรมการ ปกครองจึงมีเจตจำนงส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยบริหารราชการท้องถิ่น มีขีด ความสามารถในการจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะ องค์กรท้องถิ่น เป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับปัญหามากที่สุด และมีบทบาทในการแก้ไข ปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน

อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม เป็นเขตพื้นที่ที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง อุตสาหกรรม ส่งผลให้ต่อรูปแบบวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมในอดีตซึ่งมีวัฒนธรรมแบบชนบท ซึ่งการขยายตัวดังกล่าวมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม(องค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม, 2555) ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจต่อ บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในเขตอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม เพื่อนำผลการวิจัยใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมบทบาทผู้นำท้องถิ่น ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งในเชิงนโยบายและการนำไปปฏิบัติได้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาระดับบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความต้องการการสนับสนุนต่อบทบาทผู้นำท้องถิ่น รวมทั้งเปรียบเทียบบทบาทผู้นำท้องถิ่น และความต้องการการผู้นำท้องถิ่น ต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในเขตอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคลของผู้นำท้องถิ่น

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยนี้เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ศึกษาเฉพาะเขตอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ซึ่งประกอบด้วย ดิน น้ำ และขยะมูลฝอย โดยศึกษาบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5 ด้าน ได้แก่ (1) การป้องกัน (2) การฟื้นฟู (3) การอนุรักษ์ (4) การพัฒนา และ (5) การใช้ประโยชน์นำไปสู่การกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย แบ่งตัวแปรในการวิจัยเป็น 2 ลักษณะ คือ 1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ ตำแหน่งหน้าที่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อยู่ในตำแหน่ง และประสบการณ์

ด้านสิ่งแวดล้อม และ 2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) บทบาทผู้นำท้องถิ่น ในการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5 ด้าน ได้แก่ (1) การป้องกัน (2) การฟื้นฟู (3) การอนุรักษ์ (4) การพัฒนา และ (5) การใช้ประโยชน์

ขอบเขตด้านประชากรและพื้นที่ อำเภอคอนตูม ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น 7 แห่ง (69 หมู่บ้าน) ได้แก่ (1) เทศบาลตำบลสามง่าม (2) องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยพระ (3) องค์การบริหารส่วนตำบลลำเหย (4) องค์การบริหารส่วนตำบลดอนพุทรา (5) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลวง (6) องค์การบริหารส่วนตำบลดอนรวก และ (7) องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยด้วน ประชากรในการวิจัยครั้งนี้จึงได้แก่ ผู้นำโดยโครงสร้าง อาชีพ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รวม 7 คน) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล (7 คน) ผู้ใหญ่บ้าน (69 คน) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (69 คน) และผู้นำโดยธรรมชาติคือ พระสงฆ์ฆาติการ (หรือเจ้าอาวาส 17 รูป) ผู้บริหารสถานศึกษา (ผู้อำนวยการสถานศึกษา/สถาบันการศึกษา 23 คน) หัวหน้าสถานีอนามัย (18 คน) และสถานีตำรวจ/สำนักงานสำคัญ (10 คน) รวมทั้งสิ้น 440 คน คำนวณกลุ่มตัวอย่างได้ 210 คน

ขอบเขตด้านเวลา การวิจัยนี้ใช้ระยะเวลา 3 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม 2557 ถึงเดือนมีนาคม 2557

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และร้อยละ โดยใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ 1 เกี่ยวกับ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม และการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 มาเป็นการวัดระดับบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบสมมติฐาน ด้วย t-test สำหรับตัวแปร

อิสระที่มี 2 กลุ่มย่อย และใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) กับตัวแปรที่มีมากกว่า 2 กลุ่มย่อย กำหนดไว้ที่ระดับ 0.05 เมื่อพบความแตกต่าง จึงทำการทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธี Least Significant Difference: LSD ต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างพบว่า ผู้นำท้องถิ่นในตำแหน่งหน้าที่ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 44.9 รองลงมาเป็นผู้บริหารสถานศึกษา/สถาบันการศึกษา ร้อยละ 23.7 ผู้นำทางศาสนา ร้อยละ 17.8 หัวหน้าสถานีอนามัย/สถานีตำรวจ/หน่วยงานสำคัญ ร้อยละ 7.6 ผู้นำองค์กรส่วนท้องถิ่น จำนวน 14 คน ร้อยละ 5.9 ผู้นำท้องถิ่นดังกล่าวนี้เป็นเพศชาย ร้อยละ 80.5 ที่เหลือเป็นหญิง ร้อยละ 19.5 อายุ 50 ปีขึ้นไป ร้อยละ 32.2 รองลงมาคือ ระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 27.5 โดยอายุผู้นำที่มีจำนวนน้อยสุดคือ 18-30 ปี 37 คน ร้อยละ 15.7 การศึกษาระดับอนุปริญญา และปริญญาตรีมี ร้อยละ 36.4 ระยะเวลาที่อยู่ในตำแหน่ง 6 ปีขึ้นไป ร้อยละ 44.1 ด้านประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ 1-3 ปี ร้อยละ 43.2 โดยไม่มีประสบการณ์ ร้อยละ 22.9

สำหรับบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถเรียงอันดับจากมากไปน้อย ได้คือ มีบทบาทด้านการอนุรักษ์ ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.71) รองลงมา ด้านการป้องกัน ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.58) และบทบาทด้านการใช้ประโยชน์ ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.57) โดยที่บทบาทด้านการฟื้นฟู อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.21) และบทบาทด้านการพัฒนาในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.82) ตามลำดับ

ความต้องการเพื่อพัฒนาบทบาทการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า มีความต้องการระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.89) โดยต้องการ

นโยบาย แผนงาน และโครงการ มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.24) รองลงมาคือ ต้องการ
รับรู้ข่าวสารข้อมูล ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.71) และต้องการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม
ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.42) ตามลำดับ

ส่วนการวิเคราะห์ผลการทดสอบสมมุติฐาน บทบาท และความต้องการของ
ผู้นำท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำแนกตามลักษณะ
ส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ตำแหน่งหน้าที่ผู้นำท้องถิ่น อายุ ระยะเวลาที่
อยู่ในตำแหน่ง และประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม ของผู้นำท้องถิ่นต่างกัน มีผลให้
บทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติระดับ .05 ส่วน เพศ ระดับการศึกษาที่ต่างกัน ไม่มีผลให้บทบาทในการ
จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน อีกทั้งพบว่า ตำแหน่งหน้าที่
ผู้นำท้องถิ่น อายุ ระยะเวลาที่อยู่ในตำแหน่ง และประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม
ของผู้นำท้องถิ่นต่างกัน มีผลให้ความต้องการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ส่วน เพศ ระดับการศึกษา
ที่ต่างกัน ไม่มีผลให้ความต้องการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
แตกต่างกัน

สรุปและอภิปรายผล

บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปาน
กลาง อาจเนื่องมาจากบทบาทในแต่ละด้าน อาทิ ด้านการฟื้นฟู และด้านการพัฒนา
ที่มีผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทปานกลาง ทั้งนี้เพราะ บทบาทการฟื้นฟูและพัฒนาของผู้
ท้องถิ่นโดยธรรมชาติ ประกอบด้วย ผู้นำทางศาสนา ผู้บริหารสถานศึกษา/สถาบัน
ศึกษา หัวหน้าสถานีอนามัย เป็นต้น ล้วนไม่มีอำนาจหน้าที่โดยตรง โดยทั่วไปมี
บทบาททางอ้อม ซึ่งเป็นข้อจำกัดของผู้นำท้องถิ่นโดยธรรมชาติ ไม่เหมือนผู้นำโดย
โครงสร้าง ซึ่งได้แก่ นายกองค้การบริการส่วนตำบล นายกเทศบาลเมือง เทศบาลนคร
ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น จึงทำให้บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาบทบาทด้านการอนุรักษ์ รวมทั้งด้านการฟื้นฟู พบว่า ผู้นำท้องถิ่นในอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มีความพยายามส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมขององค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกันจัดทำแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ แผนการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์ทรัพยากร แผนการฟื้นฟูทรัพยากร แผนการเฝ้าระวังทรัพยากร โดยมีการจัดทำแผนงานระดับชุมชนถึงระดับจังหวัด และดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงส่งผลให้บทบาทของผู้นำท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก

ด้านการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้นำท้องถิ่นในอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มีบทบาทด้านนี้ระดับมาก เนื่องจากการที่มีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างมากมาย กระทั่งส่งผลต่อสภาพแวดล้อม ผู้นำท้องถิ่นทั้งผู้นำโดยโครงสร้างและผู้นำโดยธรรมชาติ ต่างร่วมกันกำหนดกติกา เครื่องมือ และรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการใช้ประโยชน์ต้องมีความเข้าใจต่อสถานการณ์ของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ที่เห็นได้ชัดคือ ผู้นำรณรงค์ให้ประชาชนใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า ด้วยการนำวัสดุเหลือใช้กลับมาใช้ใหม่ (Recycle) การรักษา ซ่อมแซม วัสดุ อุปกรณ์ ให้สามารถใช้ได้นานๆ (Repair) เป็นต้น จึงทำให้ผู้นำท้องถิ่นได้แสดงบทบาทด้านนี้ได้มากพอสมควร

ในส่วนความต้องการเพื่อพัฒนาบทบาทการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่พบว่า ต้องการนโยบาย แผนงาน และโครงการ ในระดับมากที่สุด และต้องการรับรู้ข่าวสารข้อมูลรวมทั้งต้องการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า สิ่งที่ผู้นำท้องถิ่นต้องการมากที่สุดคือ ต้องการความชัดเจนด้านนโยบาย และแผนงาน/โครงการ เพื่อสนับสนุนการทำงาน รวมถึงงบประมาณสนับสนุนการจัดทำป้าย แผ่นพับ รวมทั้งกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น จึงทำให้เกิดความต้องการดังกล่าวอย่างมาก อีกทั้งต้องการการสนับสนุนข้อมูลข่าวสาร ด้านความรู้ในการจัดการทรัพยากร ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้นำท้องถิ่นโดยเฉพาะผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่ส่วนใหญ่มิมีระดับการศึกษาน้อยถึงปานกลาง จึงต้องการการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ให้เกิดเป็นรูปธรรม จึงขอเสนอแนะให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางสำหรับผู้นำท้องถิ่นทุกตำแหน่งดังนี้

1) สำหรับบทบาทผู้นำท้องถิ่นด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากปัจจุบันมีหน่วยงานภาคเอกชน ภาครัฐ และภาค NGO ที่ร่วมมือกันรณรงค์ในการฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นผู้นำท้องถิ่นควรรับรู้สถานการณ์และเข้าไปมีส่วนร่วมในการสนับสนุนองค์กรที่ทำการรณรงค์ด้านนี้อยู่ โดยประสานความร่วมมือเพื่อองค์กรดังกล่าวเข้าถึงประชาชนเยาวชน ศาสนิกชน ที่อยู่ภายใต้การนำของตน

2) ด้วยผู้นำท้องถิ่นในอำเภอตอนตม มีบทบาทมากที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษา/สถาบันการศึกษา จึงขอเสนอแนะให้ผู้บริหารสถานศึกษา/สถาบันการศึกษา เป็นแกนนำสำคัญในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการเป็นผู้นำในการนำเสนอนโยบาย แผนงาน และโครงการ การเผยแพร่เพื่อการรับรู้ข่าวสารข้อมูลของผู้นำท้องถิ่นตำแหน่งอื่นๆ ตลอดจนจัดทำหลักสูตรสำหรับท้องถิ่นตนเป็นการเฉพาะจงเจาะ เพื่อให้ผู้นำท้องถิ่นตำแหน่งอื่นได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมต่อไป

3) ควรให้มีการจัดตั้งเครือข่ายผู้นำท้องถิ่นด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในจังหวัดนครปฐม ประสานความร่วมมือไปยังองค์กรที่สนใจและต้องการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อระดมทุนในการดำเนินงานด้านนี้โดยเฉพาะ

4) ผู้นำท้องถิ่นทุกตำแหน่ง ควรเป็นผู้นำหลักในการประชาสัมพันธ์ถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปลูกจิตสำนึกแก่ลูกบ้านนักเรียน นักศึกษา พระลูกวัด ผู้ได้บังคับบัญชาตามอำนาจที่ตนเองมีอยู่ ตลอดจนเข้า

ไปมีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์มากขึ้นด้วยเช่นกัน

5) ผู้นำท้องถิ่นปฏิบัติเป็นต้นแบบแก่ผู้นำในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนจัดกิจกรรมประกาศเกียรติคุณให้แก่ผู้บำเพ็ญประโยชน์ หรือเป็นผู้มีผลงานดีเด่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

ราชกิจจานุเบกษา 2554 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) เล่ม 128 ตอนพิเศษ 152 ง กรุงเทพฯ .

สำนักนายกรัฐมนตรี.

เวรดี ไชยพาน 2523 .พฤติกรรมผู้นำที่เป็นอุปสรรคและหรือส่งเสริมงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ.มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ :

องค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม .2555 แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูมสามปี (พ.ศ.2556-2558). นครปฐม : สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลดอนตูม.

อนุกรรมการจัดทำคู่มือการจัดการทำแนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด. 2553. คู่มือการจัดการทำแนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด. กรุงเทพฯ .อักษรไทย :

Rogers, Eventt M. and Shoemaker, Floy. 1971. **Communication of Innovation : A Cross Culture Approach.** (2nd ed.). New York : Free Press.